

JOLANTA KOWALEWSKA

Polska w globalnych organizacjach finansowych

Poland in Global Financial Organizations

Współczesna gospodarka światowa jest gospodarką globalną, z szeroko rozwiniętymi powiązaniem w dziedzinie finansów. Obecnie można mówić o istnieniu jednego organizmu tworzącego sieć gospodarek narodowych.

Bank Światowy i Międzynarodowy Fundusz Walutowy od kilkadziesiąt lat są aktywnymi podmiotami gospodarki światowej. Ich rola w procesie zapewnienia trwałego i zrównoważonego wzrostu gospodarczego jest niewątpliwie bardzo znacząca.

Polska przy udziale Banku realizowała i realizuje cały szereg inicjatyw na rzecz dokończenia restrukturyzacji i przekształcenia sektora publicznego oraz deficytowych przedsiębiorstw państwowych. Współpraca z Międzynarodowym Funduszem Walutowym umożliwiła Polsce dostęp do kredytów i przydziałów SDR, jak również włączenie się naszego państwa do międzynarodowej współpracy walutowej. Obecnie Fundusz wskazuje priorytetowe kierunki działań, którymi są przede wszystkim bezrobocie, prywatyzacja i restrukturyzacja sektora górnictwa.

Przyszłość stosunków pomiędzy Bankiem Światowym oraz Międzynarodowym Funduszem Walutowym a Polską będzie przede wszystkim zależeć od tego, jak same te organizacje będą wyglądać i jak zmieni się ich profil działania.

POLSKA W BANKU ŚWIATOWYM

Globalne organizacje są zinstytucjonalizowaną formą współpracy suwerennych państw w dziedzinie finansów. Powstały one w wyniku przemian zachodzących w światowym systemie gospodarczym i międzynarodowym systemie walutowym.

Potrzeba współpracy międzynarodowej w dziedzinie stosunków finansowych ujawniła się wraz ze wzrostem zapotrzebowania na płynność międzynarodową oraz koniecznością rozliczenia transakcji międzynarodowych. Powstanie tych organizacji jest związane z kryzysem systemu waluty złotej oraz kolejnymi kryzysami systemu walutowego. Rozwiązanie tych problemów przekraczało możliwości jednego państwa, co wpłynęło na nasilenie tendencji do współpracy na szczeblu międzynarodowym.

27 grudnia 1945 r. 28 państw założycielskich ratyfikowało umowę o utworzeniu Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (MBOR). Działalność operacyjną Bank rozpoczął dnia 25 czerwca 1946r. Siedzibą Banku oraz afiliowanych przy nim instytucji jest Waszyngton. Członkiem Banku Światowego może zostać tylko państwo, które należy równocześnie do Międzynarodowego Funduszu Walutowego.¹

Termin „Bank Światowy” używany jest w dwóch znaczeniach. W szerszym znaczeniu obejmuje instytucje niezależne finansowo, lecz ściśle powiązane organizacyjnie oraz komplementarne w stosunku do siebie pod względem celów, do jakich zostały powołane. Są to: Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (*International Bank for Reconstruction and Development - IBRD*); Międzynarodowa Korporacja Finansowa (*International Finance Corporation - IFC*); Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju (*International Development Association - IDA*); Wielostronna Agencja Gwarancji Inwestycji (*Multilateral Investment Guarantee Agency - MIGA*) Międzynarodowe Centrum Rozwiązywania Sporów Inwestycyjnych (*International Centre for Settlement of Investment Disputes - ICSID*). Jeżeli ma się na myśli całą grupę tych organizacji, należałoby raczej mówić o „Grupie Banku Światowego”. Natomiast węższy zakres można odnieść do trzonu tej grupy, a mianowicie do Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, który sam jest często określany mianem Banku Światowego.²

CELE BANKU ŚWIATOWEGO

Podstawowym celem działań Banku Światowego w Polsce jest zapewnienie wsparcia przekształceniom gospodarczym w naszym kraju, wzmocnienie perspektyw stałego rozwoju oraz wkład we wzrost stopy życiowej Polaków. Wsparcie ze strony Banku Światowego może przyjąć różnorodne formy:

- bliskiej współpracy personelu Banku Światowego z polskimi instytucjami i przedstawicielstwami tychże instytucji w zakresie projektów finansowanych przez Bank;

¹ *Polska w organizacjach międzynarodowych*, red. S. Parzymies, Warszawa 1998, s. 92; B. Bankowicz, M. Bankowicz, A. Dudek, *Leksykon historii XX wieku*, Kraków 1996, s. 94-95.

² P. Olendski, *Linie kredytowe Banku Światowego dla polskich podmiotów gospodarczych*, „Handel Zagraniczny” 1993, nr 2, s. 23-28.

- udzielania kredytów w celu finansowania programów i projektów rozwojowych;
- współpracy z instytucjami polskimi w celu przeanalizowania kwestii oraz identyfikacji twórczych rozwiązań o szczególnym znaczeniu dla Polski przy zastosowaniu globalnych doświadczeń Banku Światowego w dziedzinie rozwoju gospodarczego i instytucjonalnego;
- wsparcia działań rządu na rzecz koordynacji pomocy technicznej i finansowej z innych międzynarodowych instytucji finansowych, łącznie z organizacją współfinansowania projektów realizowanych ze środków Banku Światowego.³

Obecnie działalność Banku Światowego opiera się na następujących elementach:

1. dążeniu do budowy zdrowej polityki makroekonomicznej poprzez ograniczenie deficytów budżetowych i utrzymywanie realnego kursu walutowego;
2. dążeniu do liberalizacji handlu, równym traktowaniu krajowych i zagranicznych podmiotów gospodarczych oraz popieraniu inwestycji zagranicznych;
3. inwestowaniu w rozwój człowieka oraz w edukację, opiekę zdrowotną, ochronę środowiska, jak również popieranie sektora prywatnego, walka z korupcją oraz wspieranie reform gospodarczych.⁴

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA BANKU ŚWIATOWEGO

Bank Światowy jest zorganizowany w formie spółki akcyjnej w celu prowadzenia działalności kredytowej. Zasoby finansowe Banku stanowią: kapitał zakładowy, fundusze własne oraz zaciągnięte pożyczki. Kapitał zakładowy jest udziałowy. Udziały państw członkowskich składają się z dwóch części:

- 10% to kapitał wpłacany (1% w złocie lub dolarach, 9% w walucie narodowej);
- 90% reprezentuje kapitał na żądanie (Fundusz gwarancyjny na zabezpieczenie zobowiązań Banku).⁵

Od wielkości udziału w kapitale zakładowym zależy liczba głosów, którymi dane państwo dysponuje w organach kolegialnych Banku Światowego. Jeżeli wartość waluty członka spada, wtedy musi on wypłacić dodatkową sumę, natomiast jeżeli wartość waluty wzrasta, Bank zwraca takiemu państwu kwotę równą wzrostowi wartości tej waluty.

³ *Poland and The World Bank 1990-1997*, Misja Lokalna Banku Światowego, Warszawa 1998, s. 6.

⁴ *Współczesna gospodarka światowa*, red. A. B. Kisiel-Łowczyc, Gdańsk 1997, s. 334; J. Soładczuk, *Współczesna gospodarka światowa. Struktura, mechanizm, tendencje*, Warszawa 1987.

⁵ *Encyklopedia biznesu*, red. W. Pomykało, Warszawa 1995, s. 524.

Fundusze własne Banku Światowego obejmują fundusze rezerwowe i zaku- mulowany dochód netto. Głównym źródłem pożyczek udzielanych przez Bank jest emisja obligacji o różnych terminach wykupu. Ze względu na najwyższy *rating*, obligacje te uważane są za bardzo bezpieczną lokatę kapitału.

Źródłem finansowym Banku jest również cesja wierzytelności. Polega ona na odstąpieniu przez Bank niespłaconej części pożyczki innym instytucjom finan- sowym. Poprzez taką operację Bank odnawia zdolność udzielania nowych pożyczek. Zasoby finansowe Banku powiększane są również kwotami spłat udzielonych pożyczek. Z posiadanych funduszy Bank może udzielać pożyczek rządów państw członkowskich oraz instytucjom publicznym i prywatnym, o ile korzystają one z gwarancji rządu, banku centralnego lub innej podobnej instytucji państwa członkowskiego. Są to zazwyczaj pożyczki długoterminowe, przyznawane na okres 15-20 lat. Od pożyczek i udzielonych gwarancji Bank pobiera prowizję 0,5%—1,5% rocznie w stosunku do niewykorzystanej sumy udzielonych kredytów.⁶

Każde państwo współpracuje z Bankiem za pośrednictwem swego Skarbu Państwa, banku centralnego lub podobnej, akceptowanej przez Bank instytucji. Bank udziela pożyczek państwom członkowskim w celu ułatwienia, przy- wrócenia i odbudowy ich gospodarek, ściśle przestrzegając zasady, iż kredytowa- ne z jego środków przedsięwzięcie musi być ekonomicznie efektywne. Zadłużone państwo w przypadku niemożności wywiązania się z zobowiązań płatniczych musi dążyć do zawarcia odpowiednich umów restrukturyzacyjnych z wierzycie- lami. Państwa członkowskie przyznają obsłudze i spłatom pożyczek Banku priorytet kosztem innych długów, gdyż Bank w przypadku opóźnień ma prawo zawiesić program pożyczkowy.

Państwa członkowskie zobowiązane są udzielać Bankowi niezbędnych informacji w celu sporządzenia przez Bank raportu o stanie ich gospodarki. Raport zawiera ocenę makroekonomicznej sytuacji, trendów i perspektyw wzrostu gospodarczego, stanu bilansu płatniczego, omówienie zasad polityki inwestycyjnej, fiskalnej i pieniężnej oraz omówienie sytuacji poszczególnych sektorów gospodarki. Najbardziej szczegółowy i dokładny raport sporządzany jest bezpośrednio po przystąpieniu danego państwa do Banku. Kolejne raporty sporządzane są co kilka lat lub w przypadku najaktywniejszych pożyczkobior- ców corocznie w oparciu o wcześniejszy raport. Traktuje się je jako najbardziej bezstronne i najdokładniejsze oceny stanu gospodarczego poszczególnych państw.

⁶ *World Development Report 2000/2001*, Washington D.C. (źródło: DMI MF); K. Zabielski, s. 317.

SEKTORY DZIAŁANIA BANKU ŚWIATOWEGO W POLSCE

Od 1986 r., gdy Polska stała się członkiem Banku Światowego, łączne zaangażowanie finansowe Banku w Polsce, wynosi około 5,9 mld USD w ramach 40 projektów.⁷

Gdy Bank Światowy zaakceptował polskie reformy, Polska stała się beneficjentem wielu pożyczek programowych i projektowych. Pożyczki projektowe bezpośrednio finansowały realizowane przez rząd projekty inwestycyjne. Do pożyczek programowych można zaliczyć między innymi kredyt przyznany Polsce w 1990 r. Tzw. SAL (300 mln USD), który został przeznaczony na wsparcie reform w sektorze finansowym i prywatyzacji. Kolejnym typem kredytów przeznaczonych na dostosowania strukturalne były pożyczki SECAL. Zawierały one komponent inwestycyjny. Kredyty Banku Światowego były skierowane do różnych sektorów: energetycznego (ESAL - 75 mln USD), restrukturyzacja rolnictwa (ASAL - 300 mln USD), rozwój przedsiębiorstw i sektora finansowego (EFSAL - 450mln USD).⁸

24 sierpnia 2004 roku Bank Światowy udzielił Polsce pożyczki w kwocie 84,1 mln EURO (ok. 100 mln USD) na sfinansowanie Projektu Redukcji Mocy Wydobywczego Sektora Górnictwa Węgla Kamiennego. Zadaniem tego projektu jest wsparcie Polski w jej działaniach na rzecz zreformowania górnictwa węgla kamiennego w celu osiągnięcia rentowności przez górnictwo tak, aby sektor przyczyniał się do zapewnienia wzrostu gospodarczego i poprawy standardów życia, co zapewni pełną integrację gospodarki polskiej z gospodarką Unii Europejskiej.⁹ Projekt zakłada przyznanie pożyczki inwestycyjnej w ramach programu sektorowego, co oznacza połączenie środków pożyczki ze środkami z budżetu państwa.

Pożyczka ta jest powiązana z pożyczką w wysokości równej 200 mln USD, finansującą realizację Programu Łagodzenia Skutków Społecznych Restrukturyzacji Sektora Górnictwa Węgla Kamiennego, zatwierdzoną przez Bank w marcu 2004 r., która zapewnia wsparcie dla pracowników odchodzących z górnictwa i poszukujących zatrudnienia w innych sektorach gospodarki.

Pomoc Banku Światowego dla Polski koncentruje się na działaniach typu:

- pomocy w przygotowaniu i wdrażaniu kompleksowych programów wielosektorowych, które obejmują aspekty zabezpieczenia społecznego. Pod kategorię tę podchodzi szerokie zaangażowanie w restrukturyzację górnictwa węgla kamiennego w Polsce,

- pomoc przy opracowaniu dużego programu tworzenia miejsc pracy poza rolnictwem na obszarach wiejskich i pomoc przy restrukturyzacji kolei;

⁷ *Ibidem.*

⁸ *Country Strategy and Implementation Review*, Bank Światowy Misja Stała, Warszawa 1996, s. 60.

⁹ <<http://www.worldbank.org>>.

- opracowaniu projektów i innych inicjatyw związanych z konkretnymi programami regionalnymi.

Istotną część programu roboczego stanowią usługi niepożyczkowe. Większą część doradztwa Banku Światowego w zakresie rozwoju instytucjonalnego i polityki prezentowana jest w postaci nieformalnych notatek technicznych i artykułów oraz poprzez warsztaty i seminaria.¹⁰

POLSKA W MIĘDZYNARODOWYM FUNDUSZU WALUTOWYM

Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) został utworzony 27 grudnia 1945 roku po ratyfikacji przez 29 spośród 44 państw-stron. Działalność operacyjną Fundusz zaczął 1 marca 1947 roku, a 15 listopada 1947 r. na posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych został uznany za organizację wyspecjalizowaną systemu Narodów Zjednoczonych. Siedzibą Funduszu jest Waszyngton. Członkami MFW mogą zostać wszystkie państwa, które ratyfikowały statut Funduszu i przyjęły na siebie zobowiązania z niego wypływające.

Międzynarodowy Fundusz Walutowy ma za zadanie wspieranie współpracy w sprawach walutowych, a w szczególności ochrony stabilnych kursów walutowych oraz nadzoru nad zadłużeniem międzynarodowym.

Istotnym elementem było dążenie do zwiększenia światowych rezerw walutowych, a współpraca walutowo-finansowa miała doprowadzić do rozszerzenia zakresu międzynarodowej współpracy gospodarczej i wzrostu rozmiarów handlu światowego.

CELE MIĘDZYNARODOWEGO FUNDUSZU WALUTOWEGO

W artykule I statutu Międzynarodowego Funduszu Walutowego sformułowano sześć zadań, które ma realizować:

1. Popieranie międzynarodowej współpracy walutowej dzięki powołaniu stałej instytucji i współpracy w dziedzinie międzynarodowych problemów walutowych.

2. Ułatwianie ekspansji i wzrostu handlu międzynarodowego, wzrostu zatrudnienia i utrzymania realnych dochodów, a także rozwój zasobów produkcyjnych państw członkowskich.

3. Przyczynianie się do stabilizacji systemu walutowego, utrzymywanie uporządkowanej wymiany między państwami członkowskimi i unikanie deprecjacji waluty, czyli spadku jej wartości, inspirowanej przez rywalizację.

¹⁰ Biuletyn Kwartalny, *Bank Światowy w Polsce, Misja Banku Światowego*, brw.

4. Pomoc w ustanowieniu systemu rozliczeń multilateralnych w zakresie transakcji bieżących oraz eliminacja ograniczeń walutowych, które hamują wzrost handlu światowego.

5. Czasowe oddawanie w dyspozycję państw członkowskich zasobów ogólnych Funduszu w celu korygowania nierówności bilansu płatniczego, bez konieczności uciekania się do środków szkodliwych dla narodowej i między narodowej prosperity.

6. Zmniejszenie rozmiaru i skracanie okresu trwania nierównowagi bilansu płatniczego.¹¹

Zgodnie z tak sformułowanymi celami, MFW ma spełniać następujące funkcje:

1. regulacyjną, która polega na utworzeniu międzynarodowych norm i wzorców działania w sferze międzynarodowych stosunków finansowych;

2. kredytową - polegającą na dostarczaniu członkom dodatkowych środków finansowych;

3. konsultacyjną - odgrywającą rolę stałego forum konsultacji i wymiany doświadczeń oraz doradztwa gospodarczego w obrębie państw członkowskich;

4. kontrolną - polegającą na nadzorowaniu programów dostosowawczych oraz wykorzystywania kredytów zgodnie z ustalonymi wcześniej celami.¹²

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA MIĘDZYNARODOWEGO FUNDUSZU WALUTOWEGO

Źródłem finansowania działalności kredytowej MFW są zasoby własne (kwoty udziałowe, dochody z lokat i środki z operacji budżetowych) oraz zasoby pożyczone. Te ostatnie uzyskuje się w wyniku umów zawieranych z państwami uprzemysłowionymi. Ważną sprawą jest użytkowanie zasobów i działalności kredytowej MFW. Otóż członkowie korzystają z zasobów MFW przez wykorzystywanie tzw. praw ciągnięcia (*drawing rights*). Polega to na kupnie od MFW dewiz za walutę narodową. Prawo do zakupu walut obcych zależy od wielkości wniesionych kwot przez dane państwo członkowskie MFW.¹³

Kredyty MFW nastawione są przede wszystkim na pomoc w likwidowaniu deficytów bilansów płatniczych i mają charakter krótkoterminowy. Działalność kredytowa Funduszu jest uwarunkowana wielkością kwoty członkowskiej. Środki MFW są udostępniane przez system udogodnień kredytowych (*credit facilities*) i programów. Fundusz na swoją działalność kredytową czerpie środki z kilku źródeł. Jednym z nich jest tzw. Rachunek Zasobów Ogólnych (*General*

¹¹ Postanowienia Umowy o Międzynarodowym Funduszu Walutowym (źródło: DMIMF).

¹² Z. M. Klepacki, *Encyklopedia organizacji międzynarodowych*, Warszawa 1997, s. 375; P. Bożyk, J. Misala, M. Puławski, *Międzynarodowe stosunki ekonomiczne*, Warszawa 1998, s. 265-268.

¹³ K. Zabielski, *Podwyżka kwot w Międzynarodowym Funduszu Walutowym*, „Bank i Kredyt” 1991, nr 9, s. 12.

Resources Account), na który składają się wkłady państw członkowskich oraz kwoty pożyczone przez MFW. Z tego rachunku są finansowane deficyty bilansów płatniczych państw członkowskich. Drugim źródłem jest Rachunek Wydatków Specjalnych (*Special Disbursement Account*). Powstał on ze sprzedaży rezerw złota Funduszu na giełdach światowych. Pomoc finansowa z tego rachunku przeznaczona jest dla państw o niskim poziomie dochodu narodowego. Kolejnym źródłem finansowania jest tzw. *Esaf Trust*, który jest administrowany przez Fundusz. Środki w ramach tego udogodnienia pochodzą z pożyczek i darowizn, udzielanych Funduszowi przez kraje członkowskie.

Zgodnie ze statutem MFW, decyzje w większości są podejmowane przez głosowanie ważne, które polega na różnym przydziale liczby głosów państwom członkowskim. Każdy członek posiada 250 głosów, a każdy kolejny głos jest przyznawany za wpłatę 100 tys. SDR do kapitału MFW. Największą liczbę głosów posiadają:

Stany Zjednoczone	371 743	- 17,14% ogólnej liczby głosów;
Japonia	133 378	- 6,15% ogólnej liczby głosów;
Niemcy	130 332	- 6,01% ogólnej liczby głosów;
Francja	107 635	- 4,96% ogólnej liczby głosów;
Wielka Brytania	107 635	- 4,96% ogólnej liczby głosów.

Ogólna liczba głosów w MFW wynosi obecnie 2168 501. Polska dysponuje 13940 głosami, co stanowi 0,64% wszystkich głosów.¹⁴ Uchwały w MFW są podejmowane różną większością głosów:

- 85% głosów wymagają decyzje dotyczące ustalenia wysokości wpłat do kapitału zakładowego, przydziału SDR, zmian struktury i statutu Funduszu, zmian w terminach płatności, sprzedaży złota;
- 75% głosów wymagają decyzje dotyczące oprocentowania oraz zawieszenia krajów członkowskich w prawie do głosowania
- zwykła większość głosów pozostałe decyzje.

Podstawowym rodzajem kredytów udzielanych przez MFW państwom członkowskim są kredyty w ramach tzw. transzy rezerwowej. Fundusz udostępnia ten kredyt na każde żądanie, bez stawiania jakichkolwiek warunków wstępnych.

Kolejne kredyty można zaciągać z Funduszu w tzw. transzach kredytowych. Każda z nich wynosi 25% kwoty danego państwa. Powiązane są one z promesami kredytowymi (*Stand-By Arrangements*). Promesy udzielane są na okres 12 do 18 miesięcy z możliwością przedłużenia do 3 lat. W ramach transz kredytowych MFW dostarcza Kredytów Ratunkowych (*Emergency Assistance*) państwom członkowskim w sytuacji klęsk żywiołowych.

¹⁴ *Annual Report of the Executive Board for the Financial Year Ended April 30, 2004*, Washington 2004, s. 146-148.

Warunkiem przyznawania udzielonych kwot jest realizacja przez dane państwo programu dostosowawczego, uzgodnionego z Funduszem. Programy dostosowawcze zawierają tzw. Kryteria Wykonawcze (*Performance Criteria*), których spełnienie oznacza, że program dostosowawczy jest realizowany. Jeżeli dany kraj nie spełnia warunków zawartych w programach, następuje wtedy zawieszenie kredytów w Funduszu. Spłata takiego kredytu jest dokonywana w ciągu 3,5-5 lat.

Drugim rodzajem udzielanej pomocy są czasowe udogodnienia kredytowe. Do nich należą m.in.:

- kredyty naftowe (*Oil Facility*) uruchomione w 1974r. W celu wyrównania deficytu płatniczego, który był spowodowany wzrostem cen ropy naftowej,
- finansowanie uzupełniające (*Supplementary Financing Facility*), które zostało utworzone w 1979 r. A w 1981 r. zastąpione Polityką Rozszerzonego Dostępu (*Enlarged Access Policy*) umożliwia skorzystanie z dodatkowych środków finansowych. Kryteria wykonawcze *Phasing* oraz programy dostosowawcze są podobne do kredytów osiągalnych w ramach wyższych transz. Spłata kredytu następuje w ciągu 3,5 do 7 lat.

Zgodnie ze swoim statutem MFW jest uprawniony do sprawowania kontroli nad polityką kursu walutowego państw członkowskich.¹⁵ Działalność ta prowadzona jest w dwóch formach. Pierwsza polega na corocznej ocenie polityki gospodarczej krajów należących do MFW oraz ocenie, w jakim stopniu te kraje wpływają na sytuację gospodarczą innych państw. Dokonywane jest to poprzez sporządzanie przez ekspertów Funduszu raportów MFW przy aktywnym udziale w tworzeniu tych sprawozdań państw członkowskich. Raporty te są podstawą do formułowania ewentualnych zaleceń Funduszu w sprawie polityki gospodarczej danego państwa.

Drugą formą kontroli są regularne dyskusje, które są organizowane zazwyczaj dwa razy w roku. Ich tematem są aktualne problemy rozwoju gospodarki światowej. Dzięki temu Fundusz może ocenić politykę gospodarczą i walutową państw członkowskich na wielu płaszczyznach oraz analizować rozwój gospodarki światowej.

SEKTORY DZIAŁANIA MIĘDZYNARODOWEGO FUNDUSZU WALUTOWEGO W POLSCE

MFW udziela pomocy technicznej państwom członkowskim w zakresie polityki fiskalnej i monetarnej. Fundusz jest jednocześnie ważną instytucją szkolącą kadry ministerstw finansów i banków centralnych w Waszyngtonie oraz w speąlnie utworzonym instytucie w Wiedniu.

Pomoc finansowa uzyskiwana z Funduszu jest uwarunkowana i udzielana wyłącznie jako wsparcie finansowe konkretnego programu uzdrowienia gospodarki. Polska odniosła ze współpracy z MFW istotne korzyści związane z:

¹⁵ *Encyklopedia biznesu*, red. W. Pomykała, Warszawa 1995, s. 521.

- uzyskaniem dostępu do kredytów innych międzynarodowych organizacji finansowych;
- utworzeniem Funduszu Stabilizacyjnego na zapewnienie wewnętrznej wymiwalności polskiego złotego;
- uzgodnieniem i przeprowadzeniem redukcji i reorganizacji polskiego zadłużenia w ramach zawartego porozumienia z Klubem Paryskim;
- zawarciem umowy o redukcji polskiego zadłużenia wobec banków komercyjnych zgrupowanych w Klubie Londyńskim;
- przekształceniem Funduszu Stabilizacyjnego w Fundusz Prywatyzacji Banków polskich.¹⁶

MFW udziela pomocy finansowej wyłącznie pod warunkiem realizacji przez dane państwo uzgodnionego z nim programu nazywanego powszechnie programem dostosowawczym. Realizowane w Polsce od 1990 roku programy gospodarcze odpowiadają normom zalecanym przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy. Zadaniem programu dostosowawczego było przeprowadzenie reform mających na celu przywrócenie równowagi płatniczej, jak również zbudowanie trwałych podstaw stabilnego rozwoju ekonomicznego. Stabilizacja gospodarcza i opanowanie inflacji stanowią podstawę programów dostosowawczych MFW.¹⁷

Programy dostosowawcze są uzgodnionym przez państwo członkowskie z MFW planem postępowania, mającym zapewnić przywrócenie równowagi makroekonomicznej, w tym płatniczej. Państwo, które realizuje uzgodniony program dostosowawczy, może liczyć nie tylko na pomoc merytoryczną w jego realizacji, ale również na pomoc finansową ze strony MFW. Oprócz stabilizacji makroekonomicznej ważnym celem programów dostosowawczych jest liberalizacja obrotów handlowych i kapitałowych kraju członkowskiego.

W programach dostosowawczych, zalecanych i finansowanych częściowo przez MFW, postuluje się jednoczesne stosowanie aktywnej polityki monetarnej i fiskalnej oraz kursowej. Zaleca się także liberalizację polityki gospodarczej i wzmoczoną kontrolę podaży pieniądza.¹⁸

Doświadczenia z realizacji programów stabilizacyjnych, w tym w Polsce, wskazują na zależność programów dostosowawczych od poziomu rozwoju, stanu równowagi ogólnej i konkretnych uwarunkowań prawno-instytucjonalnych. W konsekwencji programy te różnią się m.in. w sprawach dotyczących roli państwa oraz tempa i sekwencji procesu liberalizacyjnego.

Proces stabilizowania polskiej gospodarki w latach 1990-1992 postępował przy znacznym spadku produkcji i zatrudnienia. Niepomyślnym zjawiskiem było też utrzymanie się stosunkowo wysokiego poziomu inflacji. Najpoważniejszym

¹⁶ <<http://www.jnsz.gov.pl/polzagr/polskaamfw.html>>.

¹⁷ <<http://republika.pl/tematyka/mfw.html>>.

¹⁸ *Ibidem*.

i najbardziej groźnym problemem, który wyłonił się w okresie wdrażania programu dostosowawczego, jest bezrobocie. Pociąga ono za sobą poważne obciążenia dla budżetu. W tym okresie nastąpił w Polsce także spadek popytu konsumpcyjnego i poziomu spożycia, przez co rozszerzyła się sfera ubóstwa. Te wysokie społeczne koszty procesu przekształceń systemowych są też głównym elementem krytyki polityki gospodarczej.¹⁹

W marcu 1997 r., po zakończeniu realizacji uzgodnionych z MFW porozumień i spłacie zobowiązań finansowych wobec Funduszu, Polska znalazła się w grupie państw, które nie korzystają z bezpośredniej pomocy finansowej Funduszu i których gospodarki podlegają jedynie okresowym przeglądom zgodnie z Art. IV Statutu MFW o obowiązkowych konsultacjach.²⁰

W swoim pierwszym raporcie wydanym w październiku 1997 r., dotyczącym polskiej gospodarki, MFW negatywnie ocenił tendencję do pokrywania deficytu z dochodów z prywatyzacji zamiast z podatków. Zwracano również uwagę na wzrost deficytu handlowego, który został spowodowany zmniejszającą się konkurencyjnością polskich towarów. Wskazywano wtedy na konieczność spowolnienia wzrostu gospodarczego oraz bardziej restrykcyjnej kontroli oraz polityki pieniężnej.

W kolejnych raportach MFW odnotowywał znaczny postęp reform strukturalnych polskiej gospodarki. Dyrektorzy MFW zachęcali rząd do przyspieszenia procesu prywatyzacji, szczególnie w wymagającym usprawnienia sektorze bankowym, podkreślając, że strategiczni inwestorzy mogą znacznie poprawić skuteczność działania przedsiębiorstw. Fundusz pozytywnie ocenił polską politykę pieniężną, ostrzegając jednocześnie przed protekcyjnym. Wskazał również bezrobocie jako jeden z najbardziej pilnych problemów, które stoją przed polskim rządem. Przedstawiciele MFW uważają, że jednym z powodów tak powolnego wzrostu zatrudnienia jest zbyt wysoka płaca minimalna w Polsce.

Według najnowszych analiz na 2005 rok, Międzynarodowy Fundusz Walutowy prognozuje spadek globalnego wzrostu, czego przyczyną mogą być rekordowe ceny ropy naftowej. Polska przoduje wśród wschodzących gospodarek Europy, ale nie może zwolnić tempa reform, zwłaszcza w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy.²¹

Polska obok Turcji jest liderem wzrostu wśród wschodzących gospodarek Europy z prognozami PKB na 2004 r. - odpowiednio - 5,8 proc. i 7,0 proc. i projekcją na 2005 r. po 5,1 proc. i 5,0 proc. MFW podkreśla, że akcesja do Unii Europejskiej jedynie ułatwia rozwój gospodarczy, ale go nie gwarantuje. Dlatego jest ważne, aby nie doszło do zwolnienia tempa realizacji kluczowych reform

¹⁹ *Polska w organizacjach międzynarodowych*, red. S. Parzymies, Warszawa 1998, s. 99.

²⁰ „Rzeczpospolita” z dnia 25.11.1997 r.

²¹ „Gazeta Prawna” nr 193 z dnia 1-3.10.2004 r.

strukturalnych, zwłaszcza w takich krajach, jak Polska, gdzie przyrost PKB w ostatnich latach był rozczarowujący. Wobec wysokiego bezrobocia zwiększenie zatrudnienia wśród pracowników o niskich kwalifikacjach jest - zdaniem MFW - priorytetem dla naszego państwa.²²

Konsultacje, jakie odbywają się w Polsce w ramach art. IV, ukazują tempo rozwoju gospodarczego w naszym państwie. Są one istotne zarówno dla strony polskiej, jak i dla inwestorów zagranicznych. Polska jak każde państwo członkowskie ma całkowitą swobodę ustalania reguł kursowych dla swojej waluty. Międzynarodowy Fundusz Walutowy jednak, zgodnie ze statutem, sprawuje ścisły nadzór nad polityką kursową państw członkowskich. W ramach tego nadzoru odbywa okresowe konsultacje z państwami członkowskimi oraz uzyskuje od nich informacje ekonomiczne. Jest to niezbędne także w związku z funkcjami koordynacyjnymi MFW w międzynarodowym systemie walutowym i międzynarodowej współpracy walutowej. Sprawowany przez MFW nadzór nad polityką kursową państw członkowskich uwzględnia głównie potrzeby procesów dostosowawczych w zakresie bilansów płatniczych w skali globalnej.

SUMMARY

International financial organizations are a group of institutions that stand out against other entities in the world's financial market. By its activities on the forum of international financial organizations, Poland has an opportunity to take part in global economic processes.

The World Bank and the International Monetary Fund, despite the fact that they were established at the same time and are commonly called "sister" institutions, are nevertheless two separate institutions pursuing different goals. These goals cause their activities to cover almost all countries in the world.

The World Bank is organized as a joint-stock company in order to conduct loan activities. The Bank's financial resources consist of share capital, own funds and loans raised. However, the source of funding the IMF's loan activities are its own funds (shareholdings, revenues on deposits, and funds from budget operations) and borrowed funds.

Assistance of the two finance organizations manifests itself through actions in specific areas, where financial support is necessary for the economic development of countries, including Poland. Since it joined the two organizations, Poland has received considerable support, not only financial (specific loans) but also substantive (analyses, reports, and consulting). The World Bank and the International Monetary Fund play a crucial role in the process of reforming Poland's economy as they are the fundamental source of subsidizing this process.

²² *Ibidem.*